

Ujedinjeni narodi
Odbor za ekonomska, socijalna i kulturna prava
Trinaesta sjednica, 1995.¹

Opći komentar br. 6: Ekonomska, socijalna i kulturna prava starijih osoba

1. Uvod

1. Svjetska populacija stari ujednačenom, ali nevjerojatnom brzinom. Ukupan broj osoba starijih od 60 godina porastao je s 200 milijuna 1950. godine na 400 milijuna 1982. godine i predviđa se da će doseći 600 milijuna do 2001. godine te 1,2 milijarde do 2025. godine, pri čemu će preko 70 posto njih živjeti u današnjim zemljama u razvoju. Broj osoba starijih od 80 godina također značajno porastao i nastavlja dramatično rasti, s 13 milijuna 1950. godine na preko 50 milijuna danas, a predviđa se da će doseći 137 milijuna do 2025. godine. To je najbrže rastuća populacijska skupina u svijetu, za koju se predviđa da će se povećati faktorom 10 između 1950. i 2025., u usporedbi s faktorom šest za skupinu stariju od 60 godina i faktorom malo većim od tri za ukupno stanovništvo.²

2. Ovi podaci ilustriraju tihi revoluciju koja ima dalekosežne i nepredvidive posljedice te koja sada utječe na društvene i ekonomske strukture društava kako na svjetskoj, tako i na nacionalnoj razini te će još više utjecati u budućnosti.

3. Većina država stranaka Pakta, posebno industrijalizirane zemlje, suočava se sa zadatkom prilagođavanja svojih socijalnih i ekonomskih politika starenju svojih populacija, posebno onih vezanih za socijalnu sigurnost. Izostanak pokrivenosti socijalne sigurnosti ili njezini nedostaci u zemljama u razvoju pogoršavaju se emigracijom mlađih članova populacije i posljedičnim slabljenjem tradicionalne uloge obitelji, glavnog oslonca starijih ljudi.

2. Međunarodno prihvaćene politike u vezi sa starijim osobama

4. 1982. godine Svjetska skupština o starenju usvojila je Međunarodni akcijski plan o starenju. Ovaj važan dokument, odobren od strane Generalne skupštine, vrlo je koristan vodič jer detaljno opisuje mjere koje bi države članice trebale poduzeti kako bi zaštitile prava starijih osoba u kontekstu prava proglašanih međunarodnim paktovima o ljudskim pravima. Sadrži 62 preporuke, od kojih su mnoge izravno relevantne za Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.³

5. 1991. godine Opća skupština usvojila je Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe, koja zbog svoje programatske prirode također predstavljaju važan dokument u ovom kontekstu.⁴ Načela su podijeljena u pet odjeljaka koji se usko odnose na prava priznata Paktom. Odjeljak

---

¹ Usvojen na trinaestoj sjednici (39. sastanak), 24. studenog 1995.

² Vidi: *Globalni ciljevi o starenju za 2001. godinu: praktična strategija*, izvještaj glavnog tajnika (A/47/339), paragraf 5.

³ Vidi: Izvještaj Svjetske skupštine o starenju, Beč, 26. srpnja – 6. kolovoza 1982. (Publikacija Ujedinjenih naroda, Prodajni broj E.82.I.16), poglavlje VI.

⁴ Vidi: Rezolucija Opće skupštine 46/91 od 16. prosinca 1991., naslovljena *Provedba Međunarodnog akcijskog plana o starenju i srodne aktivnosti*, prilog.

"Neovisnost" uključuje pristup adekvatnoj hrani, vodi, skloništu, odjeći i zdravstvenoj skrbi. Tim osnovnim pravima dodaje se mogućnost plaćenog rada i pristup obrazovanju i obukama. Pod "Sudjelovanje" navodi se da bi starije osobe trebale aktivno sudjelovati u oblikovanju i provedbi politika koje utječu na njihovu dobrobit, dijeliti svoje znanje i vještine s mlađim generacijama te bi trebale moći osnivati pokrete i udruge. Odjeljak "Skrb" proglašava da starije osobe trebaju imati korist od obiteljske skrbi i zdravstvene skrbi te uživati ljudska prava i temeljne slobode kada borave u skloništu, ustanovi za skrb ili ustanovi za liječenje. Što se tiče "Samoispunjenja", Načela navode da starije osobe trebaju imati mogućnosti slijediti prilike za puni razvoj svog potencijala kroz pristup obrazovnim, kulturnim, duhovnim i rekreativnim resursima svojih društava. Konačno, odjeljak "Dostojanstvo" navodi da starije osobe trebaju živjeti dostojanstveno i sigurno te biti slobodne od izrabljivanja i fizičkog ili mentalnog zlostavljanja, trebaju biti pravedno tretirane, bez obzira na dob, rod, rasno ili etničko podrijetlo, invaliditet ili drugi status, i trebaju biti cijenjene neovisno o svom ekonomskom doprinosu.

6. 1992. godine Opća skupština usvojila je osam globalnih ciljeva o starenju za 2001. godinu i kratki vodič za postavljanje nacionalnih ciljeva. U brojnim važnim aspektima ovi globalni ciljevi služe jačanju obveza država stranaka Pakta.⁵

7. Također 1992. godine, a u spomen na desetu obljetnicu usvajanja Međunarodnog akcijskog plana o starenju, Opća skupština usvojila je Proglas o starenju, u kojem je pozvala na potporu nacionalnim inicijativama o starenju, kako bi starije žene dobile odgovarajuću potporu za svoj uglavnom nepriznat doprinos društvu, a starije muškarce poticalo da razviju društvene, kulturne i emocionalne kapacitete za razvijanje kojih su možda bile spriječeni u godinama kada su bili hranitelji obitelji; kako bi se obiteljima pružila podrška u pružanju skrbi i svi članovi obitelji potaknuli na suradnju u pružanju skrbi; te kako bi se međunarodna suradnja proširila u kontekstu strategija za postizanje globalnih ciljeva starenja za 2001. godinu. Opća skupština je također proglasila 1999. godinu Međunarodnom godinom starijih osoba u znak prepoznavanja demografskog "odrastanja" čovječanstva.⁶

8. Specijalizirane agencije Ujedinjenih naroda, posebice ILO, također su posvetile pozornost problemu starenja u svojim područjima nadležnosti.

3. Prava starijih osoba u odnosu na Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

9. Terminologija koja se koristi za opisivanje starijih osoba znatno varira, čak i u međunarodnim dokumentima. Ona uključuje: "starije osobe", "ostarjeli", "treća dob", "starenje" i, za imenovanje osoba starijih od 80 godina, "četvrta dob". Odbor se odlučio za "starije osobe" (na engleskom *older persons*, na francuskom *personnes âgées* na španjolskom *personas mayores*), termin koji se koristi u rezolucijama Opće skupštine 47/5 i 48/98. Prema praksi statističkih službi Ujedinjenih naroda ovi termini označavaju osobe starije od 60 godina. (Statistička služba Europske unije Eurostat smatra "starijim osobama" one starije od 65 godina,

---

⁵ Vidi: *Globalni ciljevi o starenju za 2001. godinu: praktična strategija*, izvještaj glavnog tajnika (A/47/339), odjeljci III i IV.

⁶ Vidi: Rezolucija Opće skupštine 47/5 od 16. listopada 1992., naslovljena *Proglas o starenju*, prilog.

s obzirom na to da je 65 godina najčešća dob za umirovljenje, a trend ide ka sve kasnijem umirovljenju).

10. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima ne sadrži nikakvu izričitu referencu na prava starijih osoba, iako članak 9., koji se bavi "priznavanjem prava svakoga na socijalnu sigurnost, uključujući socijalno osiguranje", implicitno priznaje pravo na naknade za stariju dob. Ipak, s obzirom na to da se odredbe Pakta u potpunosti primjenjuju na sve članove društva, jasno je da starije osobe imaju pravo uživati puni raspon prava priznatih Paktom. Taj je pristup također potpuno odražen u Međunarodnom akcijskom planu o starenju. Nadalje, u mjeri u kojoj poštivanje prava starijih osoba zahtijeva posebne mjere, države stranke obvezane su Paktom poduzeti ih do krajnjih mogućnosti raspoloživih resursa.

11. Još jedno važno pitanje jest je li diskriminacija na temelju dobi zabranjena Paktom. Ni Pakt ni Opća deklaracija o ljudskim pravima ne spominju izričito dob kao jednu od zabranjenih osnova. Umjesto da se to vidi kao namjerno isključenje, ovo se izostavljanje vjerojatno najbolje može objasniti činjenicom da problem demografskog starenja nije bio tako evidentan ili hitan kada su ovi instrumenti usvojeni kao što je sada.

12. To, međutim, nije presudno, budući da se zabrana diskriminacije na temelju "druge okolnosti" može tumačiti kao primjenjiva na dob. Odbor napominje da je, iako možda još nije moguće zaključiti da je diskriminacija na temelju dobi sveobuhvatno zabranjena Paktom, raspon pitanja u vezi s kojima se takva diskriminacija može prihvatiti vrlo ograničen. Nadalje, mora se naglasiti da je neprihvatljivost diskriminacije starijih osoba naglašena u mnogim međunarodnim političkim dokumentima i potvrđena je u zakonodavstvu velike većine država. U nekoliko područja u kojima diskriminacija i dalje postoji, kao što je obvezna dob za umirovljenje ili pristup visokom obrazovanju, postoji jasan trend prema uklanjanju takvih prepreka. Odbor smatra da bi države stranke trebale težiti ubrzanju tog trenda koliko god je to moguće.

13. Sukladno tome, Odbor za ekonomska, socijalna i kulturna prava smatra da su države stranke Pakta obvezane posvetiti posebnu pažnju promicanju i zaštiti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava starijih osoba. Uloga samog Odbora u ovom pogledu postaje još važnija zbog činjenice da, za razliku od drugih populacijskih skupina poput žena i djece, još ne postoji sveobuhvatna međunarodna konvencija u vezi s pravima starijih osoba i ne postoje obvezujući nadzorni mehanizmi za različite skupove načela Ujedinjenih naroda u ovom području.

14. Do kraja svoje trinaeste sjednice Odbor i njegova prethodnica, Sesijska radna grupa vladinih stručnjaka, pregledali su 153 inicijalna izvješća, 71 drugo periodično izvješće i 25 globalnih izvješća o člancima 1. do 15. Pakta. Taj je rad omogućio identificiranje mnogih problema s kojima se može susresti u provedbi Pakta u znatnom broju država stranaka koje predstavljaju sve regije svijeta i imaju različite političke, socioekonomske i kulturne sustave. Izvješća pregledana do danas nisu pružila nikakve sustavne informacije o situaciji starijih osoba u pogledu usklađenosti s Paktom, osim informacija različite potpunosti o provedbi članka 9. koji se odnosi na pravo na socijalnu sigurnost.

15. 1993. godine Odbor je posvetio dan opće rasprave ovom pitanju kako bi pomogla u formuliranju stavova Odbora. Nadalje, na nedavnim je sjednicama počeo pridavati znatno veću važnost informacijama o pravima starijih osoba i njegova ispitivanja iznjedrila su neke vrlo vrijedne informacije u nekim slučajevima. Ipak, Odbor napominje da velika većina izvješća država stranaka i dalje malo spominje ovo važno pitanje. Stoga želi ukazati na to da će ubuduće inzistirati da se situacija starijih osoba u odnosu na svako od prava priznatih Paktom adekvatno obradi u svim izvješćima. Ostatak ovog Općeg komentara identificira specifična pitanja koja su relevantna u tom pogledu.

4. Opće obveze država stranaka

16. Starije osobe su kao skupina heterogene i raznolike kao i ostatak populacije i njihova situacija ovisi o ekonomskoj i socijalnoj situaciji zemlje, demografskim, okolišnim, kulturnim i radnim čimbenicima te, na individualnoj razini, o obiteljskoj situaciji, razini obrazovanja, urbanom ili ruralnom okruženju i zanimanju radnika i umirovljenika.

17. Uz starije osobe koje su dobrog zdravlja i čija je financijska situacija prihvatljiva, postoji mnogo onih koji nemaju adekvatna sredstva za podršku čak i u razvijenim zemljama, i koji se ističu među najranjivijim, marginaliziranim i nezaštićenim skupinama. U vremenima recesije i restrukturiranja gospodarstva starije su osobe posebno izložene riziku. Kao što je Odbor ranije naglasio (Opći komentar br. 3, 1990., paragraf 12.), čak i u vremenima ozbiljnih ograničenja resursa države stranke imaju dužnost zaštititi ranjive članove društva.

18. Metode koje države stranke koriste za ispunjavanje obveza koje su preuzele prema Paktu u vezi sa starijim osobama u osnovi će biti iste kao one za ispunjavanje drugih obveza (vidi Opći komentar br. 1, 1989.). One uključuju potrebu za utvrđivanjem prirode i opsega problema unutar države kroz redovito praćenje, potrebu za usvajanjem odgovarajuće osmišljenih politika i programa kako bi se zadovoljili zahtjevi, potrebu za donošenjem zakona gdje je to potrebno i za eliminiranjem diskriminirajućih legislativa te potrebu za osiguravanjem relevantne proračunske podrške ili, prema potrebi, za traženjem međunarodne suradnje. U ovom pogledu, međunarodna suradnja u skladu s člancima 22. i 23. Pakta može biti posebno važan način omogućavanja nekim zemljama u razvoju da ispune svoje obveze prema Paktu.

19. U tom se kontekstu pažnja može usmjeriti na Globalni cilj br. 1, usvojen od strane Opće skupštine 1992., koji poziva na uspostavu nacionalne infrastrukture za potporu za promicanje politika i programa o starenju u nacionalnim i međunarodnim razvojnim planovima i programima. U tom pogledu Odbor napominje da je jedno od Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe, koje su vlade potaknute uključiti u svoje nacionalne programe, da starije osobe trebaju biti u mogućnosti osnivati pokrete ili udruge starijih osoba.

5. Specifične odredbe Pakta

Jednaka prava muškaraca i žena (čl. 4.)

20. U skladu s člankom 3. Pakta, kojim se države stranke obvezuju "muškarcima i ženama osigurati jednako pravo na uživanje svih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava", Odbor smatra da bi države stranke trebale posvetiti posebnu pažnju starijim ženama koje se, s obzirom

na to da su provele cijeli ili dio svog života brinući se o svojim obiteljima bez angažiranja u plaćenju aktivnosti koja bi im omogućila pravo na starosnu mirovinu, a koje također nemaju pravo na udovičku mirovinu, često nalaze u kritičnim situacijama.

21. Kako bi se nosile s takvim situacijama i u potpunosti uskladile s člankom 9. Pakta i paragrafom 2. (h) Proklamacije o starenju, države stranke trebale bi uvesti ne-doprinodne starosne naknade ili drugu pomoć za sve osobe, bez obzira na njihov spol, koje se nađu bez resursa nakon što dosegnu dob propisanu nacionalnom legislativom. S obzirom na njihovu veću očekivanu životnu dob i činjenicu da su one češće te koje nemaju doprinodne mirovine, žene bi bile glavne korisnice.

Prava vezana uz rad (čl. 6. – 8.)

22. Članak 6. Pakta zahtijeva od država stranaka da poduzmu odgovarajuće korake za zaštitu prava svakoga da svojim radom, koji slobodno izabere ili prihvati, zarađuje za život. U tom pogledu, Odbor, imajući na umu da stariji radnici koji nisu dostigli dob za umirovljenje često nailaze na probleme u pronalaženju i zadržavanju posla, naglašava potrebu za mjerama za sprečavanje diskriminacije na temelju dobi u zapošljavanju i zanimanju.⁷

23. Pravo svakoga "da uživa pravedne i povoljne radne uvjete" (čl. 7. Pakta) od posebne je važnosti za osiguravanje sigurnih radnih uvjeta do umirovljenja starijim radnicima. Posebno je poželjno zapošljavati starije radnike u okolnostima u kojima se može najbolje iskoristiti njihovo iskustvo i znanje.⁸

24. U godinama koje prethode umirovljenju trebali bi se provoditi programi pripreme za umirovljenje, uz sudjelovanje predstavničkih organizacija poslodavaca i radnika i drugih tijela koje se to tiče, kako bi se stariji radnici pripremili za suočavanje sa svojom novom situacijom. Takvi programi trebali bi posebno pružiti starijim radnicima informacije o njihovim pravima i obvezama kao umirovljenicima; mogućnostima i uvjetima za nastavak radne aktivnosti ili poduzimanje volonterskog rada; načinima borbe protiv štetnih učinaka starenja; ustanovama za obrazovanje odraslih i kulturne aktivnosti; te korištenju slobodnog vremena.⁹

25. Prava zaštićena člankom 8. Pakta, točnije sindikalna prava, uključujući i dob nakon umirovljenja, moraju se primjenjivati na starije radnike.

Pravo na socijalnu sigurnost (čl. 9.)

26. Članak 9. Pakta općenito predviđa da države stranke "priznaju svakome pravo na socijalnu sigurnost", bez navođenja vrste ili razine zaštite koja treba biti zajamčena. Međutim, pojam "socijalna sigurnost" implicitno pokriva sve rizike povezane s gubitkom sredstava za život zbog razloga izvan kontrole osobe.

27. U skladu s člankom 9. Pakta i odredbama koje se odnose na provedbu konvencija ILO-a o socijalnoj sigurnosti – Konvencija br. 102 (1952.) o socijalnoj sigurnosti (minimalni standardi)

⁷ Vidi: ILO Preporuka br. 162 (1980.) koja se odnosi na starije radnike, paragrafi 3. – 10.

⁸ Isto, paragrafi 11. – 19.

⁹ Isto, paragraf 30.

i Konvencija br. 128 (1967.) o invalidskim, starosnim i obiteljskim naknadama – države stranke moraju poduzeti odgovarajuće mjere za uspostavu općih režima obveznog starosnog osiguranja, počevši od određene dobi, koju će propisati nacionalni zakon.

28. U skladu s preporukama sadržanim u dvjema gore spomenutim konvencijama ILO-a i s Preporukom ILO-a br. 162 o starijim radnicima, Odbor poziva države stranke da uspostave starosnu dob za umirovljenje tako da bude fleksibilna, ovisno o obavljanim zanimanjima i radnoj sposobnosti starijih osoba, uzimajući u obzir demografske, ekonomske i socijalne čimbenike.

29. Kako bi se provele odredbe članka 9. Pakta, države stranke moraju jamčiti pružanje obiteljskih naknada i naknada za siročad nakon smrti hranitelja koji je bio pokriven socijalnim osiguranjem ili je primao mirovinu.

30. Nadalje, kao što je već navedeno u paragrafima 20. i 21., kako bi se u potpunosti provele odredbe članka 9. Pakta, države stranke trebale bi, unutar granica dostupnih resursa, pružiti nedoprinodne starosne naknade i drugu pomoć za sve starije osobe koje, kad dosegnu dob propisanu nacionalnim zakonodavstvom, nisu ispunile kvalifikacijski period doprinosa i nemaju pravo na starosnu mirovinu ili druge naknade ili pomoć socijalnog sustava te nemaju drugih izvora prihoda.

Zaštita obitelji (čl. 10.)

31. U skladu s člankom 10., stavkom 1. Pakta i preporukama 25. i 29. Međunarodnog akcijskog plana o starenju, države stranke trebale bi poduzeti sve potrebne napore za podršku, zaštitu i jačanje obitelji i pomoći joj, u skladu sa sustavom kulturnih vrijednosti svakog društva, da odgovori na potrebe svojih ovisnih starijih članova o kojima ovisi. Preporuka 29. potiče vlade i nevladine organizacije da uspostave socijalne usluge za podršku cijeloj obitelji kada su starije osobe kod kuće i da provode mjere posebno za obitelji s niskim prihodima koje žele zadržati starije osobe kod kuće. Ova pomoć također bi trebala biti pružena osobama koje žive same ili starijim parovima koji žele ostati kod kuće.

Pravo na adekvatan životni standard (čl. 11.)

32. Načelo 1. Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe, koje stoji na početku odjeljka koji se odnosi na neovisnost starijih osoba, predviđa: "Starije osobe trebaju imati pristup adekvatnoj hrani, vodi, skloništu, odjeći i zdravstvenoj skrbi kroz osiguranje prihoda, obiteljsku i društvenu podršku i samopomoć." Odbor pridaje veliku važnost ovom načelu, koje zahtijeva prava za starije osobe sadržana u članku 11. Pakta.

33. Preporuke od 19. do 24. Međunarodnog akcijskog plana o starenju naglašavaju da se stanovanje za starije osobe mora promatrati kao više od pukog skloništa i da, osim fizičkog, ima psihološki i socijalni značaj koji treba uzeti u obzir. Sukladno tome, nacionalne politike trebale bi pomoći starijim osobama da nastave živjeti u vlastitim domovima što je dulje moguće, kroz obnovu, razvoj i poboljšanje domova te njihovu prilagodbu sposobnostima tih osoba za pristup i korištenje (preporuka 19.). Preporuka 20. naglašava potrebu da urbana obnova i razvojno planiranje te zakonodavstvo posvete posebnu pažnju problemima starenja,

pomažući u osiguranju njihove socijalne integracije. Preporuka 22. skreće pažnju na potrebu da se uzme u obzir funkcionalna sposobnost starijih osoba kako bi im se osiguralo bolje životno okruženje i olakšala mobilnost i komunikacija kroz osiguranje odgovarajućih sredstava prijevoza.

Pravo na tjelesno i mentalno zdravlje (čl. 12.)

34. U cilju ostvarivanja prava starijih osoba na uživanje zadovoljavajućeg standarda tjelesnog i mentalnog zdravlja, u skladu s člankom 12., stavkom 1. Pakta, države stranke trebale bi uzeti u obzir sadržaj preporuka od 1. do 17. Međunarodnog akcijskog plana o starenju, koje se u potpunosti fokusiraju na pružanje smjernica o zdravstvenoj politici za očuvanje zdravlja starijih osoba i imaju sveobuhvatan pristup, od prevencije i rehabilitacije do skrbi za terminalno bolesne.

35. Jasno je da se sve veći broj kroničnih, degenerativnih bolesti i visoki troškovi hospitalizacije koje one uključuju ne mogu rješavati samo kurativnim liječenjem. U tom pogledu, države stranke trebale bi imati na umu da održavanje zdravlja do starosti zahtjeva ulaganja tijekom cijelog životnog vijeka, osnovno kroz usvajanje zdravih životnih stilova (prehrana, tjelovježba, eliminacija duhana i alkohola, itd.). Prevencija, kroz redovite preglede prilagođene potrebama starijih osoba, igra odlučujuću ulogu, kao i rehabilitacija, održavanjem funkcionalnih sposobnosti starijih osoba, što rezultira smanjenjem troškova ulaganja u zdravstvenu skrb i socijalne usluge.

Pravo na obrazovanje i kulturu (čl. 13. – 15.)

36. Članak 13., stavak 1. Pakta priznaje pravo svakoga na obrazovanje. U slučaju starijih osoba, ovo pravo mora se promatrati iz dva različita i komplementarna stajališta: (a) pravo starijih osoba na korist od obrazovnih programa; (b) omogućavanje da se znanje i iskustvo starijih osoba prenese mlađim generacijama.

37. Što se tiče prvog, države stranke trebale bi uzeti u obzir: (a) preporuku u načelu 4. Načela Ujedinjenih naroda za starije osobe da starije osobe trebaju imati pristup odgovarajućim obrazovnim programima i obukama te, prema tome, na temelju njihove pripreme, sposobnosti i motivacije, treba im omogućiti pristup različitim razinama obrazovanja kroz usvajanje odgovarajućih mjera u vezi s opismenjavanjem, cjeloživotnim obrazovanjem, pristupom sveučilištu, itd.; (b) preporuku 47. Međunarodnog akcijskog plana o starenju, koja, u skladu s konceptom cjeloživotnog obrazovanja kojeg promiče UNESCO, preporučuje neformalne programe, programe temeljene u zajednici i rekreacijski orijentirane programe za starije osobe kako bi se razvila njihova samostalnost i odgovornost prema zajednici. Takvi programi trebali bi uživati podršku nacionalnih vlada i međunarodnih organizacija.

38. S obzirom na korištenje znanja i iskustva starijih osoba, kako je navedeno u preporukama Međunarodnog akcijskog plana o starenju koji se bavi obrazovanjem (paragrafi 74. – 76.), skreće se pozornost na važnu ulogu koju stariji i stari ljudi i dalje imaju u većini društava kao prenositelji informacija, znanja, tradicija i duhovnih vrijednosti te na činjenicu da se ta važna tradicija ne smije izgubiti. Slijedom toga, Odbor pridaje posebnu važnost poruci sadržanoj u

preporuci 44. Akcijskog plana: "Obrazovni programi u kojima stariji nastupaju kao učitelji i prenositelji znanja, kulture i duhovnih vrijednosti trebaju se razvijati."

39. U članku 15., stavku 1. (a) i (b) Pakta, države stranke priznaju pravo svake osobe da sudjeluje u kulturnom životu i uživa koristi znanstvenog napretka i njegovih primjena. U tom smislu, Odbor potiče države stranke da uzmu u obzir preporuke sadržane u Načelima Ujedinjenih naroda za starije osobe, posebno načelo 7.: "Starije osobe trebaju ostati integrirane u društvo, aktivno sudjelovati u formuliranju i provedbi politika koje izravno utječu na njihovu dobrobit i dijeliti svoje znanje i vještine s mlađim generacijama"; i načelo 16.: "Starije osobe trebaju imati pristup obrazovnim, kulturnim, duhovnim i rekreacijskim resursima društva."

40. Slično, preporuka 48. Međunarodnog akcijskog plana o starenju potiče vlade i međunarodne organizacije da podrže programe usmjerene na omogućavanje starijim osobama lakši fizički pristup kulturnim institucijama (muzejima, kazalištima, koncertnim dvoranama, kinima itd.).

41. Preporuka 50. Akcijskog plana naglašava potrebu da vlade, nevladine organizacije i sami stariji ljudi ulože napore kako bi prevladali negativne stereotipne slike starijih osoba kao osoba koje pate od fizičkih i psiholoških invaliditeta, nesposobnih za samostalno funkcioniranje i koje nemaju ulogu ni status u društvu. Ovi naponi, u kojima bi mediji i obrazovne institucije također trebali sudjelovati, ključni su za postizanje društva koje promiče potpunu integraciju starijih osoba.

42. S obzirom na pravo na uživanje koristi znanstvenog napretka i njegovih primjena, države stranke trebaju uzeti u obzir preporuke 60., 61. i 62. Međunarodnog akcijskog plana o starenju i uložiti napore u promicanje istraživanja o biološkim, mentalnim i društvenim aspektima starenja te o načinima održavanja funkcionalnih sposobnosti i prevenciji i odgađanju početka kroničnih bolesti i invaliditeta. U tom smislu, preporuča se da države, međuvladine organizacije i nevladine organizacije osnuju institucije specijalizirane za podučavanje gerontologije, gerijatrije i gerijatrijske psihologije u zemljama gdje takve institucije ne postoje.